

**PAYARIQ TUMANLARARO
IQTISODIY SUDI**

141300, Payariq shahri,
Payariq
50 yilligi ko'chasi, 4-uy

**PAYARIK INTER-DISTRICT
ECONOMIC COURT**

141300, Payarik, Payarik
50th Anniversary street, 4

Tel: (66) 425-17-35

www.oliysud.u

e-mail: i.payariq@sud.uz

z

Ўзбекистон Республикаси номидан
ҲАЛ ҚИЛУВ ҚАРОРИ

2023 йил 25 март

Пайариқ
тумани

4-1406-2301/288-сонли
иш

Пайариқ туманлараро иқтисодий суди судья Б.Х.Жураевнинг раислигида, Ж.Турсуновнинг суд мажлиси котиблигида, даъвогар вакиллари М.Ўроқов (04.01.2023 йилдаги 1-сонли ишончномага асосан) ва К.Абдуазизов (10.03.2023 йилдаги 1-сонли ишончномага асосан), жавобгар вакили Ж.Тоштемиров (17.03.2023 йилдаги 43-сонли ишончномага асосан)нинг иштирокида, Пайариқ тумани фермер, деҳқон хўжаликлари ва томорқа ер эгалари кенгашининг "TAMOYROT ZARAFSHON BULOG'I" фермер хўжалиги манфаатида жавобгар "SAMARQAND COTTON CLUSTER" масъулияти чекланган жамиятига нисбатан асосий қарз, жарима ва пеняни ундириш тўғрисидаги даъво аризаси бўйича иқтисодий ишни суднинг ўз биносида очиқ суд мажлиси муҳокамасида кўриб чиқиб, суд қуйидагиларни

А Н И Қ Л А Д И :

Пайариқ туманлараро иқтисодий судига Пайариқ тумани фермер, деҳқон хўжаликлари ва томорқа ер эгалари кенгаши (бундан буён матнда Фермерлар кенгаши деб юритилади) даъво аризаси билан мурожаат қилиб, унда "SAMARQAND COTTON CLUSTER" масъулияти чекланган жамияти (бундан буён матнда жавобгар деб юритилади) билан "TAMOYROT ZARAFSHON BULOG'I" фермер хўжалиги (бундан буён матнда даъвогар деб юритилади) ўртасида 2019 йил 06 февралда 19/14-сонли контрактация шартномаси тузилганлигини, шарномага асосан даъвогар жавобгарга шартномада кўрсатилган пахта хомашёсини етказиб берганлигини, шартноманинг 4.5-бандида етказиб берилган маҳсулот қийматининг 100 фоизи терим учун юборилган пуллар ва бошқа харажатлар чегирилганидан қолган қисми 2019 йил 31 декабрга қадар тўлаб беришлиги кўрсатилганлигини, шунингдек, шартномада пахта хомашёсининг ҳақини тўлашдан асоссиз бўйин товлаганлик учун жарима, тўлов муддатини ўтказиб юборганлик учун пеня тўлаш ҳам белгилаб қўйилганлигини, лекин жавобгар 2019 йил пахта ҳосили учун

18 954 228 сўм пул маблағини тўлаб бермаганлигини, ушбу суммага 3 790 846 сўм жарима ва 9 477 114 сўм пеня ҳисобланганлигини, шу боис жавобгардан даъвогар фойдасига 18 954 228 сўм асосий қарз, 3 790 846 сўм жарима ва 9 477 114 сўм пеня ундириб беришни сўраган.

2023 йил 24 март кунги суд мажлисида сўралган даъвогар вакили М.Ўроқов ўз тушунтиришида, даъвони қувватлаб, унда келтирилган важларни такрорлаб, унга қўшимча равишда қарздорлик суд кунига қадар тўланмаганлигини билдириб, суддан даъвони қаноатлантиришни сўради.

Суд мажлисида сўралган даъвогар вакили К.Абдуазизов ўз тушунтиришида, даъвони қувватлаб, унда келтирилган важларни такрорлаб, унга қўшимча равишда 18 954 228 сўм асосий қарз терим учун юборилган пуллар ва бошқа харажатлар чегирилганидан кейин қолган сумма эканлигини, жавобгар охирги тўловни 2019 йил декабр ойида амалга оширганлигини, ўша вақтдан бошлаб жавобгарга нисбатан судга даъво ариза билан мурожаат қилмаганлигини, қарздорлик суд кунига қадар тўланмаганлигини билдириб, суддан даъвони қаноатлантиришни сўради.

2023 йил 24 март кунги суд мажлисида сўралган жавобгар вакили Ж.Тоштемиров ўз тушунтиришида, даъвони тан олмаслигини, ҳақиқатдан ҳам даъвогар олдида 2019 йил пахта ҳосилидан қарздорлик бўлганлигини, лекин ушбу пул суммаси даъвогарнинг хоҳишига кўра унинг қариндошига тегишли бўлган "ТАМОУРОТ SAXOVATI" фермер хўжалигининг жавобгар олдидаги қарзига ҳисобланганлигини, бундан ташқари ушбу қарздорликни ундиришни талаб қилиш бўйича даъво муддати ўтганлигини, шу сабабли даъво муддатини қўллаган ҳолда даъвони қаноатлантиришни рад этишни сўради.

Суд, тарафлар вакилининг тушунтиришларини тинглаб, ишдаги мавжуд ҳужжатларга ҳуқуқий баҳо бериб, қуйидагиларга кўра даъвони қаноатлантиришни рад этишни лозим деб топди.

Аниқланишича, даъвогар («Хўжалик») ва жавобгар («Харидор») ўртасида 06.02.2019 йилда 19/14-сонли пахта хомашёси ва уруғлик пахта харид қилиш бўйича контрактация шартномаси (бундан буён матнда шартнома деб юритилади) тузилган.

Шартноманинг 1.1-бандига асосан «Хўжалик» мазкур шартноманинг 1.2 ва 1.4-бандларида белгиланган 10,53 тонна миқдорда пахта хомашёсини «Харидор»га қайта ишлаш ёки сотиш учун етказиб бериш мажбуриятини олган.

Шартноманинг 4.5-бандига кўра, «Хўжалик»ка етказиб берган маҳсулот қийматининг 100 фоизи ҳисобидан терим учун юборилган пуллар ва бошқа харажатлар чегирилганидан қолган қисми 2019 йил 31 декабрига қадар тўлаб берилади.

Даъвогарнинг 2019 йил октябр ойи учун топширган солиқ

суботида 30 196 938,51 сўмлик, 2019 йил октябр ойи учун

топширган солиқ ҳисоботида 17 848 036,95 сўмлик, жами 48 044 975,46 сўмлик маҳсулотни жавобгарга сотганлиги кўрсатилган.

Жавобгар 01.03.2023 йил ҳолатига тузилган ўзаро қарздорликларнинг солиштирма далолатномасида ҳам даъвогардан 47 962 269,21 сўмлик маҳсулот олганлигини тасдиқлаган.

Даъвогар ҳам 24.11.2019 йил ҳолатига тузилган ўзаро қарздорликларнинг солиштирма далолатномасида терим учун юборилган пуллар ва бошқа харажатлар чегирилганидан кейин жавобгарнинг 18 954 228 сўм қарзи қолганлигини тасдиқлаган.

Даъвогар жавобгарга қарздорликни бартараф этишни сўраб, 09.08.2022 йилда 5-сонли талабномани юборган. Лекин, жавобгар талабномани эътиборсиз қолдирган.

Шу сабабли Фермерлар кенгаши даъвогар манфаатида жавобгарга нисбатан даъво аризси билан мурожаат қилган.

Ўзбекистон Республикаси фуқаролик кодекси (бундан буён матнда ФК деб юритилади)нинг 150-моддасига кўра, умумий даъво муддати — уч йил.

ФК 151-моддасининг биринчи қисмига кўра, айрим турдаги талаблар учун қонунларда умумий даъво муддатига қараганда қисқартирилган ёки узайтирилган махсус даъво муддатлари белгиланиши мумкинлиги назарда тутилган. Лекин, Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатларида шартнома бўйича қарздорликни ундириш тўғрисидаги талаб учун бошқа ёки махсус даъво муддати белгиланмаган.

Шартноманинг 4.5-бандига кўра, жавобгар маҳсулот учун тўловни 2019 йил 31 декабрига қадар тўлаб бериши лозим бўлган.

Мазкур ҳолатда қонун билан белгиланган уч йиллик даъво муддати 2022 йил 31 декабрда тугаган, судга даъво эса 2023 йил 21 феврал куни, яъни даъво муддати ўтгандан кейин берилган.

ФКнинг 153-моддасига мувофиқ бузилган ҳуқуқни ҳимоя қилиш талаби даъво муддатининг ўтганлигидан қатъи назар судда кўриб чиқиш учун қабул қилиниши белгиланган.

ФКнинг 153-моддаси 2-3 - қисмларида, даъво муддати суд томонидан фақат низодаги тарафнинг суд қарор чиқаргунича берган аризасига мувофиқ қўлланишлиги, қўлланиш тўғрисида низодаги тараф баён қилган даъво муддатининг ўтиши суднинг даъвони рад этиш ҳақида қарор чиқариши учун асос бўлишлиги кўрсатилган.

Ўзбекистон Республикаси Олий Хўжалик Суди Пленумининг “Иқтисодий судлар томонидан фуқаролик қонун ҳужжатларининг даъво муддатига оид нормаларини қўллашнинг айрим масалалари ҳақида”ги 2015 йил 19 июндаги 282-сонли қарорининг 8-бандида, қонунда даъво муддатини қўллаш ҳақидаги ариза қандай шаклда берилиши кўрсатилмаганлиги сабабли, бундай ариза ҳам оғзаки билдирилиши, ҳам ёзма шаклда берилиши мумкинлиги тўғрисида тушунтириш берилган.

Мазкур ҳолатда жавобгар вакили судга берган оғзаки тушунтиришида даъво муддати ўтганлигини билдириб, даъво муддатини қўллаган ҳолда даъвони рад этишни сўради.

Юқоридагиларга кўра суд, даъвогарнинг жавобгардан 18 954 228 сўм қарзни ундириш бўйича 3 йиллик даъво муддати ўтганлиги, жавобгар даъво муддатини қўллашни сўраганлиги, амалдаги қонунчиликка биноан қўлланиш тўғрисида низодаги тараф баён қилган даъво муддатининг ўтиши суднинг даъвони рад этиш ҳақида қарор чиқариши учун асос бўлишлигини инобатга олиб, жавобгардан даъвогар фойдасига 18 954 228 сўм асосий қарзни ундириш тўғрисидаги даъво талабини қаноатлантиришни рад этишни лозим топди.

Шунингдек, ФКнинг 162-моддасига кўра, асосий талаб бўйича даъво муддати ўтиши билан қўшимча талаблар (неустойка, гаров, кафолат ва шу кабилар) бўйича даъво муддати ҳам ўтган ҳисобланади.

Шу сабабли суд, жавобгардан даъвогар фойдасига 3 790 846 сўм жарима ва 9 477 114 сўм пеня ундириш тўғрисидаги даъво талабларини ҳам қаноатлантиришни рад этишни лозим топди.

Ўзбекистон Республикаси иқтисодий процессуал кодекси (бундан буён матнда ИПК деб юритилади)нинг 118-моддаси 1-қисмига асосан суд харажатлари ишда иштирок этувчи шахсларнинг қаноатлантирилган даъво талаблари миқдорига мутаносиб равишда уларнинг зиммасига юклатилади.

Ўзбекистон Республикаси “Давлат божи тўғрисида”ги 7-моддаси 2-қисмига мувофиқ, 2020 йил 1 январга қадар қабул қилинган бошқа қонун ҳужжатларида назарда тутилган ва ушбу Қонунда назарда тутилмаган давлат божини тўлашдан озод қилиш ушбу ҳужжатларнинг амал қилиш муддати тугагунига қадар кучда қолади.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Фермер, деҳқон хўжаликлари ва томорқа ер эгалари фаолиятини янада ривожлантириш бўйича ташкилий чора-тадбирлар тўғрисида”ги 2017 йил 10 октябрь ПҚ-3318-сонли қарорининг 3-бандида, Фермер, деҳқон хўжаликлари ва томорқа ер эгалари кенгашларига фермер, деҳқон хўжаликлари ва томорқа ер эгалари манфаатларини кўзлаб судга давлат божи тўламасдан даъво аризалари, давлат ва хўжалик бошқаруви органлари, маҳаллий давлат ҳокимияти органларининг қарорлари, уларнинг мансабдор шахслари хатти-ҳаракатлари (ҳаракатсизлиги) устидан шикоятлар тақдим этиш ҳуқуқи берилганлиги, даъво аризасини қаноатлантириш рад этилганда манфаати кўзлаб даъво аризаси киритилган фермер, деҳқон хўжаликлари ва томорқа ер эгаларидан давлат божи ундирилмаслиги кўрсатилган.

Бундай ҳолатда суд, фермерлар кенгаши ва даъвогар амалдаги қонунчиликка мувофиқ давлат божи тўловидан озод қилинганлиги сабабли улардан давлат божи ундирмасликни, даъвогар томонидан ихтиёрий тўланган 30 000 сўм почта харажати ўз зиммасида қолдиришни лозим топди.

Юқоридагиларга кўра, ФКнинг 150,153, 162-моддалари ва ИПКнинг 118, 176-179-моддаларига асосланиб, суд

Қ А Р О Р Қ И Л Д И :

Пайариқ тумани фермер, деҳқон хўжаликлари ва томорқа ер эгалари кенгашининг даъво талабларини қаноатлантириш рад этилсин.

Ҳал қилув қарори қабул қилинган кундан бошлаб бир ой ўтгач қонуний кучга киради.

Мазкур ҳал қилув қароридан норози бўлган тарафлар ҳал қилув қарори қабул қилинган кундан бошлаб бир ой муддатда шу суд орқали Самарқанд вилоят судининг иқтисодий ишлар бўйича судлов ҳайъатига апелляция тартибида шикоят бериш (протест келтириш) мумкин.

Судья

Б.Х.Жураев

